

gran maestre en *philosofia*, e per les paraules que ohí dir al bisbe --- féu-se crestià e ac devoció de loar Déu en aquelles terres no no és conegut --- aquel *philosoph* anà en aqueles terres --- dementre que lo *philosoph* per les creatures provava Déus ésser --- lo poble d'aquella ciutat l'aucís --- après la mort del *philosoph* --- lo *philosoph* era estat màrtir --- Déus fahia molts miracles per la mort del *philosoph* ---» (*Blanq.* iv, § 82, *NCL.* II, 172.9ss.); els mss. lullians (segurament no Lull mateix) deformen de vegades el mot: «un *phisoloff* havia un fill que molt amava, al qual mostrà longament *phisolophia* ---» (*Meravelles*, *NCL.* I, 43).

En Eiximenis: «—Qual és pus honorable --- cosa: dar o reebre? --- Par-nos que donar—. Dix lo frare: --- per ço los savis doctors e los *philosofs* se acordaren e digueren *Beatus est dare quam accipere*», *Doctr. Compendiosa* (*CoDoACA* XIII, 316.6). Havent-se divulgat molt, apareix quasi en tota mena de textos, fins cavallerescos («los *filosofos*», Reixac, *Questa*, 100.15); «los savis *filosof*<s> tots s'acorden, que negun hom no deu pensar del temps quant morrà, mas --- de la manera com morrà», a. 1320, Finke, *Acta Arag.* III, 386); «breu parlament de las virtuts dels antichs *philosofs*, compost per mestre Johan Galens --- dels freres menors» (ms. S. xv, *JMBover*, *BiEscrBal.* I, 337).

És desorientadora la indicació que dona *AlcM* sobre les pronuncies: «*filòzof*, -zof, recomanada per Fabra, *filozóp* dialectal (Mall.), i més freqüent *filozóf* (Mall.), *filuzóf* (Barc.)». No sé si aquesta s'ha sentit mai a Mallorca, en tot cas no a Barcelona. És conegudíssim que va ser més o menys general *filozóp*, -*luzóp*, això almenys en tot el S. XIX, i fins cap a 1920-5. No sols és la que donen totes les eds. de Lab.¹ (i ja Belv.), sinó que això ha estat en la memòria de tothom; era encara la que usaven fins aquella data fins els qui escrivien de filosofia. I la que trobaríem, almenys fins a 1915, en les obres cat. de Turró, Coromines, Xènius. Avui la forma *filòsof* s'ha imposat, i no cal dir que tot allò ja no és més que història del mot.

És clar que els mss. de Lull no ens ensenyen on ho accentuava ell ni els coetanis;² fins quant a la *p* o / la grafia és equívoca, si és -*ph* (*Joseph*=*Josep*); la pronúncia amb -*p* en tot cas hi fou des del S. XIII, i fins en boca de gent que sabia el llatí: «dix Moysèn, qui fo gran *filosop* e gran teologian, que --- l'enfant podia soferir lo tayl la circumcisió», *VidesR* (f° 33r2, nota 51).

Per als segles posteriors ens poden informar millor les obres poètiques, començant per la del més excel·ls: «Fantasiant, Amor a mi descobre / los grans secrets c' als pus suptils amaga / --- / Pren-me-n axí com a 'quell *philosophe* / qui per muntar al bé qui no-s pot perdre, / los perdedors lançà en mar profunda / crehent aquells l'enteniment torbassen».³ En els altres, algun de tardà suposa l'accentuació esdrúixola («pretenint en el món ser gran senyora, / mecànica, *filòsopa*, alquimista, / mirè-t, veuràs-te vil ---», Antoni de Verí, a. 1623, *JMBover* (*BiEscrBal.* II, 498-xt, 2.2); però en la major part el vers exigeix l'accentua-

ció -*sò*- tant com en Ausiàs, car s'hi troba en llargues sèries d'hemistiquis aguts, amb evident accentuació oxítone: «escrui d'aqueus - ingeníus astròlech, / gran *philosòph* - y aprovat doctor; / no rest demà - per tu fer-li honor, / ell ho mereix: - molt excellent theòlech», Gaspar de Verí, a. 1502 (ib. I, p. 501.6.2); «la corrupció - ab ferma instància / generar retrau - i del tot oblidada: / call lo *philosòf* - de la petulància, / car lo cors beneit - en què la substància / del pa conexem - esser convertida / --- no-s porà negar / ---», Francesc Prats, a. 1487 (ib. II, p. 157.27.3).

Filosofia [Lull, supra], del gr. *φιλοσοφία* (cf. II. *philosophia*); altres cites de Lull en *AlcM* i en *Careta* (*Barbr.*, s. v. *sabi*; fi S. XIV, Genebreda, *Boeci de Consolació de Filosofia*); *filosofar* [Eiximenis, *DAG.*; *DTol.*], II. *philosophari*, gr. *φιλοσοφειν*; *filosòfic* [Lacavalleria]; *filosofal* [1413, StVicentF, *pedra filosofal*, Ausiàs, JRoig]. *Filosofant*; *filosofastre*, II. *philosophaster* ja en Pares de l'Església (cf. *DCEC*, *TERTULLIA*); *filosofat*; *filosofejar*; *filosofical*; *filosofisme*.

Filantropia [Lab. 1839], de *φιλάνθρωπια* 'sentiment d'humanitat', 'afabilitat', 'estimació i afecte que es té als homes', format amb *ἄνθρωπος* 'home, persona'; *filantròpic* [Lab., 1839]; *filàntrop* [1868, *SLit-Costa*; Lab. 1888],⁴ gr. *φιλάνθρωπος*.

Filharmonia [Lab., 1864], compost savi amb *ἁρμονία* 'harmonia'; *filharmònic* [Lab., 1864]; *filharmònicia*. *Filatèlia* [Lab., 1888], compost amb *ἀτελής* 'gratuit', 'franc o exempt de pagament', aplicat al segell indicador que la tramesa s'havia de fer sense pagar res més (cf. *franqueig*); *filatèlic*; *filatelistà*. *Filogin* format com a antònim de *misogin*, segons el model *filàntrop/misàntrop*; *filogínia*. *Pàmfil*, aplicat a l'apàtic, que es presta, s'avé o transigeix amb tot, pres del gr. *πάμφιλος* 'el qui és tot amor', compost amb *πᾶν* 'tot'; *pàmfila* («la seva *pàmfila*»); *pàmfilisme*. A distingir-ne *pàmfil* (embarcació), veg. *GANGUIL*. *Pàmplet* [Coromines, 1914; manca encara *DOrt.* 1917], pres de l'angl. *pamphlet* id. [S. XVI], i abans 'opuscle' de qualsevol tema [S. XIV], de primer nom popular de la cèlebre comèdia llatina *Pamphilus* (fi S. XII), història del jove amant de Galatea, que esdevenint molt popular fou anomenat amb aquest diminutiu (com l'*Isopet*, el *Catonet* i llibres semblants molt divulgats), veg. G. Cohen, *La Comédie Latine en France au XIIe S.* (P., G. Budé, 1931, II, 169); Onions, s. v.; *pàmpletista*.

Filtre [c. 1900, *MSOuvier*], 'beguda afrodisíaca', II. *philtrum*, gr. *φίλτρον* id.; res a veure amb el *filtre* de *filtrar*.

50 Sense relació amb *filo*- de *φιλέω*, és el d'alguns cpts. savis com *filogènia*, formats amb el gr. *φύλον* 'nissaga', 'gènere'.

¹ Sense accent gràfic (tot i que aquests diccs. en posen en tots els mots paroxítons en consonant, elàsticb, atònic, *llegítim*, *atlànticb*, etc.). Encara el *DOrt.* admet tots dos, *filosop* (sense accent) i *filòsof*. Cal dir que amb raó preferí aquest? Però per això no s'han de desfigurar els fets històrics. — ² La deformació *phisoloff* del ms. del *L. de Merav.* és